

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 510/2023-34

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku a Martina Vernarského (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDACTED], zastúpeného JUDr. Ľubomírom Kaščákom, advokátom, Horná 35, Banská Bystrica, proti postupu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v konaní sp. zn. 7Cdo/189/2021 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v konaní sp. zn. 7Cdo/189/2021 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných.
2. Sťažovateľovi **p r i z n á v a** finančné zadosťučinenie **500 eur**, ktoré mu **j e** Najvyšší súd Slovenskej republiky **p o v i n n ý** vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
3. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 18. apríla 2023 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) v konaní označenom v záhlaví tohto uznesenia. Navrhuje prikázať najvyššiemu súdu konať bez zbytočných prietahov, priznať mu finančné zadosťučinenie 9 900 eur a náhradu trov právneho zastúpenia.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že rozsudkom Okresného súdu Bratislava III (ďalej len „okresný súd“) č. k. 16C/103/2006-1070 z 27. novembra 2014 v spojení výrokom I rozsudku Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) č. k. 14Co/539/2015-1254 (14Co/536/2015, 14Co/537/2015, 14Co/538/2015) zo 14. mája 2019 boli žalovaní zaviazaní zaplatiť sťažovateľovi spoločne a nerozdielne sumu 25 795,99 eur za ním poskytnuté právne služby so 7 % úrokom z omeškania ročne z tejto sumy od 6. marca 2006 do zaplatenia s tým, že plnením jedného zo žalovaných zanikne v rozsahu tohto plnenia povinnosť druhého žalovaného. Zároveň si okresný súd vymienil, že o trovách bude rozhodnuté do 30 dní od právoplatnosti rozhodnutia vo veci samej. Výrokmi II až IV rozsudku krajského súdu boli potvrdené uznesenia okresného súdu č. k. 16C/103/2006-839 z 24. októbra 2013 [uloženie poriadkovej pokuty v sume 1 000 eur žalovanému 2)], č. k. 16C/103/2006-1177 zo 17. apríla 2015 (nepriznanie oslobodenia od súdnych poplatkov žalovanému 2) a č. k. 16C/103/2006-1182 z 28. apríla 2015 (uloženie povinnosti žalovaným zaplatiť v určenej lehote spoločne a nerozdielne súdny poplatok za odvolanie v sume 1 547,50 eur). Proti výrokom I, III a IV rozsudku krajského súdu žalovaní podali dovolanie, o ktorom nebolo rozhodnuté do doručenia ústavnej sťažnosti.

3. Ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľa predbežne prerokoval a uznesením č. k. III. ÚS 510/2023-19 z 12. októbra 2023 ju prijal na ďalšie konanie v celom rozsahu podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

II.

Argumentácia sťažovateľa

4. Sťažovateľ uviedol, že najvyšší súd nekoná bez zbytočných prietahov (nevykonal ani jeden úkon) a v primeranej lehote meritórne nerozhodol o dovolaní žalovaných. Takúto dlhú dobu absolútnej nečinnosti najvyššieho súdu pri rozhodovaní o dovolaní možno z ústavnoprávneho hľadiska považovať za neakceptovateľnú.

5. Napadnuté (dovolacie) konanie nie je právne ani fakticky zložité, nevykazuje žiadnu osobitnú náročnosť, ide o absolútne najbežnejšiu rutinnú záležitosť každodennej praxe najvyššieho súdu. Táto skutočnosť preto vylučuje možnosť, pre ktorú by vznikol dôvod na predĺženie napadnutého konania po právoplatnom meritórnem skončení veci. V správaní sťažovateľa ako žalobcu nenastali žiadne skutočnosti, ktoré by ovplyvnili dĺžku napadnutého konania.

III.

Vyjadrenie najvyššieho súdu a replika sťažovateľa

III.1. Vyjadrenie najvyššieho súdu:

6. Najvyšší súd ponecháva rozhodnutie o ústavnej sťažnosti na úvahe ústavného súdu. Samotná dĺžka dovolacieho konania (bez ohľadu na skutkovú a právnu stránku daného sporu) bola ovplyvnená neprímeranou zaťaženosťou sudcov a organizáciou práce. O dovolaní žalovaných bolo rozhodnuté uznesením z 22. augusta 2023.

III.2. Replika sťažovateľa:

7. Sťažovateľ uviedol, že aj keď (až) 22. augusta 2023 najvyšší súd rozhodol vo veci samej, v napadnutom dovolacom konaní došlo k prietahom, ktoré boli zapríčinené nečinnosťou

najvyššieho súdu. Prieťahy v konaní nemožno ospravedlniť všeobecne známou preťaženosťou sudcov a už vôbec nie organizáciou práce. Je totiž vecou štátu, aby organizoval svoje súdnictvo tak, aby princípy súdnictva zakotvené v ústave i v dohovore boli rešpektované a prípadné nedostatky v tomto smere nemôžu ísť na ťarchu občanov, ktorí od súdov očakávajú ochranu svojich práv v primeranej dobe.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

8. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na pojednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 90/2010) a ich prípadné porušenie možno preskúmať spoločne.

9. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 220/04, IV. ÚS 365/04).

10. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prieťahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (IV. ÚS 74/02, III. ÚS 247/03, IV. ÚS 272/04, I. ÚS 398/2016) ústavný súd zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitnosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva ústavný súd v rámci prvého kritéria prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02, IV. ÚS 187/07).

11. V prípade kritéria právna a faktická (skutková) zložitnosť veci ústavný súd uvádza, že šlo o jednoduchšiu dovolaciu vec, čo vyplýva zo samotného odôvodnenia uznesenia najvyššieho súdu č. k. 7Cdo/189/2021 z 22. augusta 2023 (ďalej len „uznesenie najvyššieho súdu“). Týmto bol zrušený výrok I rozsudku krajského súdu a vec v rozsahu zrušenia bola vrátená krajskému súdu na ďalšie konanie. Najvyšší súd uviedol, že odôvodnenie rozsudku krajského súdu vo veci samej neobsahovalo náležité vysporiadanie sa s argumentáciou žalovaných týkajúcou sa (ne)platnosti mandátnej zmluvy a s tým súvisiacej uplatnenej námietky premlčania. Z tohto dôvodu bolo dovolanie žalovaných procesne prípustné podľa § 420 písm. f) Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), ktorí preto dôvodne namietali danú procesnú vadu zmätočnosti. Zároveň najvyšší súd odmietol dovolanie žalovaných proti výroku III a IV rozsudku krajského súdu v zmysle § 447 písm. c) CSP. Najvyšší súd skonštatoval, že krajský súd o odvolaniach vecne rozhodol z dôvodu, že odvolania boli podané v čase účinnosti Občianskeho súdneho poriadku (v čase, keď boli prípustné), nič to nemení na tom, že od 1. júla 2016 je vylúčený dovolací prieskum rozhodnutí o oslobodení od súdnych poplatkov/zaplatení súdneho poplatku.

12. Napokon skutočnosť, že by táto dovolacia vec bola právne, resp. fakticky (skutkovo) zložitá, netvrdil ani najvyšší súd.

13. Správanie strany sporu je druhým kritériom pri rozhodovaní, či v napadnutom konaní najvyššieho súdu došlo k zbytočným priet'ahom. Ústavný súd nezistil žiadne skutočnosti, ktoré by signalizovali nedostatočnú aktivitu či súčinnosť zo strany sťažovateľa.

14. Tretím hodnotiacim kritériom, podľa ktorého ústavný súd zisťoval, či došlo k porušeniu čl. 48 ods. 2 ústavy, bol postup okresného súdu v napadnutom konaní. Ústavný súd zistil, že postupom najvyššieho súdu v napadnutom konaní došlo k zbytočným priet'ahom napriek tomu, že plynulému postupu najvyššieho súdu v napadnutom konaní nebránila žiadna zákonná prekážka (II. ÚS 3/00, III. ÚS 46/04).

15. Ústavný súd konštatuje, že dovolacie konanie trvalo od 18. júna 2021 (doručenie súdneho spisu najvyššiemu súdu) do 22. septembra 2023 (doručenie súdneho spisu okresnému súdu spolu s uznesením najvyššieho súdu), čo predstavuje obdobie skoro 27 mesiacov.

16. Ústavný súd uvádza, že senát dovolacieho súdu rozhoduje veci v zásade podľa poradia, v akom mu napadli. Na druhej strane však ústavný súd poznamenáva, že vo svojom rozhodnutí najvyšší súd vzhladol vo veci samej existenciu dovolacieho dôvodu podľa § 420 písm. f) CSP, keďže sa krajský súd nedostatočne vysporiadal s odvolacími námietkami žalovaných, čo podľa názoru ústavného súdu nevyžaduje významne dlhú dobu na štúdium súdneho spisu. Z tohto dôvodu najvyšší súd mal uľahčenú pozíciu, pretože už nebol povinný preskúmať prípustnosť a po jej identifikovaní aj dôvodnosť dovolania žalovaných podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP, ktoré by už samo osebe viedlo k preskúmaniu samotného právneho posúdenia danej veci. Z už uvedených dôvodov ústavný súd preto považuje dĺžku napadnutého dovolacieho konania v trvaní takmer 27 mesiacov za neadekvátnu. Najvyšší súd teda nezvolil taký procesný postup, ktorý by smeroval k rýchlemu rozhodnutiu v napadnutom dovolacom konaní.

17. Obranu najvyššieho súdu spočívajúcu v poukazaní na neprimeranú zaťaženosť daného senátu a na organizáciu práce nemožno akceptovať vzhľadom na konštantnú judikatúru ústavného súdu (napr. I. ÚS 127/04, II. ÚS 311/06). Úlohou zmluvných štátov dohovoru je nastaviť si svoj právny systém takým spôsobom, aby boli súdy schopné zaručiť každému právo na rozhodnutie v primeranej lehote (rozsudok Veľkej komory ESLP vo veci Sürmeli proti Nemecku z 8. 6. 2006, sťažnosť č. 75529/01, bod 129). Chronické, dlhotrvajúce preťaženie súdov nemôže ospravedlniť neprimeranú dĺžku konania (rozsudok ESLP vo veci Probstmeier proti Nemecku z 1. 7. 1997, sťažnosť č. 20950/92, bod 64). Ústava v čl. 48 ods. 2 zaväzuje predovšetkým súdy ako garantov spravodlivosti, aby prijali príslušné opatrenia umožňujúce prerokovanie vecí, a teda vykonanie spravodlivosti bez zbytočných priet'ahov. I keď nie všetky nástroje na vyriešenie tzv. objektívnych okolností sa nachádzajú v dispozičnej sfére vedenia súdu či konajúceho sudcu, nemožno systémové nedostatky v oblasti výkonu spravodlivosti pripisovať na ťarchu účastníkov súdneho konania a mieru ochrany ich základného práva zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy oslabiť poukazaním na dlhodobo obmedzené personálne kapacity príslušných súdov (pozri napr. I. ÚS 119/03).

18. Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu (napr. II. ÚS 48/96, II. ÚS 52/99, III. ÚS 17/02) nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť konanie, ako aj skutočnosť, že Slovenská republika nevie alebo nemôže v čase konania zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších pracovníkov na súde, ktorý oprávnený subjekt požiadal o odstránenie svojej právnej neistoty, nemôžu byť dôvodom na zmarenie uplatnenia práva na prerokovanie vecí bez zbytočných

prieťahov a v konečnom dôsledku nezbavujú štát zodpovednosti za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné prieťahy v súdnom konaní.

19. Na základe už uvedených skutočností ústavný súd dospel k záveru, že postupom najvyššieho súdu v napadnutom konaní došlo k zbytočným prieťahom, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

V.

Primerané finančné zadost'učinenie

20. Sťažovateľ žiadal o priznanie finančného zadost'učinenia v sume 9 900 eur, keďže ťažko znáša dlhotrvajúci stav právnej neistoty (od roku 2006), čo má aj negatívny vplyv na jeho zdravie.

21. Cieľom finančného zadost'učinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04).

22. Podľa názoru ústavného súdu v tomto prípade prichádza do úvahy priznanie finančného zadost'učinenia. Pri určení jeho výšky ústavný súd musí zohľadniť konkrétne okolnosti posudzovanej veci, najmä dĺžku dovolacieho konania, povahu a rozsah práv sťažovateľa, ktoré boli porušené, predmet konania a jeho význam pre sťažovateľa. Na základe komplexného posúdenia uvedených kritérií dospel ústavný súd k záveru, že v danom prípade je spravodlivé a konkrétnym okolnostiam posudzovanej veci primerané priznanie finančného zadost'učinenia sťažovateľovi 500 eur podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde (bod 2 výroku tohto nálezu). Ústavný súd zároveň nevyhovel časti ústavnej sťažnosti, v ktorej sťažovateľ žiadal priznať finančné zadost'učinenie nad ústavným súdom priznanú sumu (bod 3 výroku tohto nálezu).

VI.

Príkaz konať bez zbytočných prieťahov a trov konania

23. Sťažovateľ sa tiež domáhal, aby ústavný súd prikázal najvyššiemu súdu v napadnutom dovolacom konaní konať bez zbytočných prieťahov. Keďže v tejto dovolacej veci už najvyšší súd rozhodol, ústavný súd ústavnej sťažnosti v tejto časti nevyhovel (bod 3 výroku tohto nálezu).

24. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trov konania. Z citovaného ustanovenia ústavnému súdu nevyplýva obligatórna povinnosť priznania trov konania sťažovateľovi, ak bolo vyslovené porušenie jeho práv postupom alebo rozhodnutím orgánu verejnej moci.

25. V tejto veci nie je odôvodnené, aby sťažovateľovi bola priznaná náhrada trov konania (bod 3 výroku tohto nálezu). Rozhodnutie sťažovateľa ako advokáta dať sa zastúpiť iným svojím kolegom (takéto právo mu nemožno uprieť) v konaní pred ústavným súdom, v ktorom namieta porušenie v bode 1 uvedených práv, nemožno považovať za hospodárne a účelné z pohľadu nákladov konania. To platí o to viac, že ide konanie, v ktorom nemožno počítať s procesným rizikom spojeným s povinnosťou náhrady trov konania protistrany. Od sťažovateľa ako právne kvalifikovanej osoby

(advokát) je dôvodné očakávať schopnosť spísať ústavnú sťažnosť, ak v konaní pred všeobecným súdom, v ktorom vystupuje ako účastník konania, došlo k zbytočným priet'ahom.

P o u ě n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 7. decembra 2023

Robert Šorl
predseda senátu